

MŰKINCSEM VAN

- mit tegyek, mit tehetek?

1. Hogyan tudhatom meg, hogy egy tárgy „műkincs”, „műtárgy”, „nemzeti kincs”, vagy a „kulturális javak” körébe tartozik, esetleg „védett” is? **1**
2. Lehet-e nekem is otthon műtárgyam?
Hogyan vásárolhatok műtárgyat, hogyan gyarapíthatom gyűjteményemet? **7**
3. Mit kell védeni, és miért? Mit jelent a védetté nyilvánítás? Ki minősíti és hogyan a gyűjteményeket? **14**
4. Kinek a kezébe kerülhetnek az én adataim?
Hogyan folyik a védett műtárgyak és tulajdonosaik nyilvántartása a műtárgyfelügyeleten? **19**
5. Köteles vagyok-e bárkinek megmutatni a védett műtárgyaimat? **20**
6. Tudom, hogy védett a műtárgyam, hogyan foghatok a restauráláshoz, hogyan tartsam karban? **21**
7. Szeretném, ha védett lenne (nem lenne védett)...., hova forduljak? **22**
8. Mit tegyek, ha nem értek egyet a műtárgyfelügyelet döntésével? **23**
9. Műkereskedő vagyok, hogyan járjak el jogszerűen?
Mit tehetek örökségünk védelme érdekében? **24**
10. Hogyan vihetek ki műtárgyat Magyarországról?
És hogyan hozhatok be? **26**
11. Van-e jövője műtárgyaink sajátos magyar védelmének az Európai Unióban is? **29**
12. Jó, ha tudjuk
(jogszabályok, nevek, címek, adatlapok) **31**
13. Etikai ajánlások **37**

Írta: Dr. Buzinkay Péter

Szakmailag és nyelvileg ellenőrizte: Dr. Fukker Valéria,
Győri Luca, Hauck Ágnes, Opra Zsuzsanna, Róna Katalin,
Takács Gábor, Tomanicz Anikó

A képek forrása: Forster Központ Műtárgyfelügyeleti
Iroda nyilvántartása

Tervezte és tördelte: Lelkes Design Bt.

Nyomdai munkák, kötészet: Innostart Print

Kiadja: Forster Gyula Nemzeti Örökségvédelmi
és Vagyongazdálkodási Központ

Felelős kiadó: Sághe Attila elnök

Budapest, 2015.

1.) Hogyan tudhatom meg, hogy egy tárgy „műkincs”, „műtárgy”, „nemzeti kincs”, vagy a „kulturális javak” körébe tartozik, esetleg „védett” is?

MŰKINCSEK, MŰTÁRGYAK, KULTURÁLIS JAVAK...
(fogalommagyarázatok, jogkövetkezmények)

A minket körbevevő tárgyi világ egy részét nem tekintjük közönséges használati tárgynak, akár a fogkefénket, az íróasztalunkat, vagy az autónkat, hanem – pl. művészi kialakításuk vagy koruk miatt – különleges értékkel ruházzuk fel. Ezek a tárgyak, a jogszabály meghatározása szerint a kulturális javak, azaz „az élettelen és élő természet keletkezésének, fejlődésének, az emberiség, a magyar nemzet, Magyarország történelmének kiemelkedő és jellemző tárgyi, képi, hangrögzített, írásos emlékei és egyéb bizonyítékai – az ingatlanok kivételével –, valamint a művészeti alkotások.”

MŰKINCSEK, MŰTÁRGYAK

A kulturális javak körébe tehát az ingó tárgyak közül a képzett, vagy autodidakta művészek által esztétikai igénnyel készített műalkotások mellett a történeti értékkel bíró emlékek, azaz a régiségek is beletartoznak. Ezt a kiemelkedő és jellemző emlékértéket azon tárgyak hordozzák, melyek viszonylag ritkán lehetők fel, rendszerint nem használják eredeti rendeltetésüknek megfelelően, a hasonló használati értékű tárgyak szokásos kereskedelmi forgalmától eltérő, különleges ügyletek keretében cserélnek gazdát és komolyabb értéket képviselnek. Azt, hogy a festmények, a szobrok, a nép- vagy iparművészeti alkotások mellett melyek azok a könyvek, iratok, történelmi ereklyék, műszaki vagy természettudományi emlékek, vagy akár régi patika és boltberendezések is, amelyek ide tartoznak, nem mindig egyszerű megállapítani. Ezért a jogszabály a kulturális javak védelméért felelős

MŰKINCSEK, MŰTÁRGYAK

állami hatóság feladatául szabja, hogy kérdés, vita esetén erről állást foglaljon. A **kulturális javak körébe tartozásnak ugyanis jogkövetkezményei is vannak.** Az ilyen tárgyakkal kapcsolatos egyéb jogszabályok a „kulturális többletértéküket” is elfogadják, ezért adott esetben megkülönböztetett módon kezelik őket. Bűncselekmények (pl. lopás) esetén súlyosbító, minősítő körülményként kezeli, a jogszabályban előírt fémjelzéssel nem rendelkező nemesfém tárgyak kereskedelmi forgalma esetén pedig mentesíti azokat az – egyébként a vásárlót megtévesztő voltak miatt kötelező – **összetöretés alól.** Ugyancsak fontos tudni, hogy az **országból történő kivitel esetén is – a megfelelő kor- és forgalmi érték fennállása mellett – az engedélykötelesség feltétele,** hogy az érintett tárgy a kulturális javak körébe tartozzon. Érdeemes azt is tudni, hogy e tárgyakat ugyan a köznyelv többnyire műkinccs, műtárgy vagy más hasonló névvel illeti, ugyanakkor a jogszabályokban és hatósági intézkedésekben már kizárólag a kulturális javak kifejezés jelenik meg. A jogi szabályozás alapján **védettnek minősülnek a múzeumok és a levéltárak gyűjteményi darabjai,** valamint a könyvtárakban **muzeális könyvtári dokumentumnak** minősülő tárgyak. A közgyűjteményi állomány mellett a törvényi védelem vonatkozik a **műemléképiletek ingó tartozékaira** és a **földből, víz alól előkerülő régészeti leletekre** is. Védettek továbbá – egyedi hatósági intézkedés nyomán – a **határozattal védetté nyilvánított műtárgyak** is. Az európai uniós szabályozás alapján minden tagállam joga, hogy a **művészeti, történelmi vagy régészeti értéket képviselő nemzeti kincsek** körébe sorolja a kulturális értékeit, és az országból való kivitelét korlátozza, vagy akár megtiltsa.

MŰKINCSEK, MŰTÁRGYAK

Magyarországon a nemzeti kincsek körébe a védett kulturális javak, a régészeti leletek és a műemlékek műemléki értékkel rendelkező alkotórészei, tartozékai és berendezési tárgyai tartoznak.

...ÉS MIT KELL ÉRTENI A MŰTÁRGYFELÜGYELET ALATT?
(kik vagyunk, mi a feladatunk)

A kulturális javak védelme közérdek, a körülmények és lehetőségek mentén mindenkinek feladata ebben részt venni. A közgyűjtemények természetesen alapfeladatként látják el ezt a saját gyűjteményük vonatkozásában. A közgyűjteményen kívül őrzött műalkotások és régi-

ségek esetén maga a tulajdonos az, aki a jó gazda gondosságával ezt meg kell, hogy tegye. A tulajdonosok ebben az esetben jellemzően nem szakemberek, nincsen a műtárgyak, műkincsek restaurálására, kutatására sem idejük, sem pénzük, de a megfelelő tudományos háttér is csak kivételes esetekben áll rendelkezésükre. Éppen ezért az állam a kulturális kormányzat részeként már a 19. században intézményesítette az ingó

műemlékek, azaz a mai kifejezésünkkel a kulturális javak védelmét. Az erre rendelt állami szerv feladata tehát, hogy a tulajdonosokat segítse, támogassa ezen feladataik ellátásában, illetve adott esetben a kulturális örökség védelme érdekében a szükséges korlátozásokat is megtegye. Ezen központi hivatali és hatósági feladatokat korábban központi szervek látták el, majd az 1950-es évektől ezek helyébe a közgyűjtemények léptek, bizonyos feladatokat a kulturális miniszterrel megosztva. Az 1990-es rendszerváltást követően – az európai uniós elvárásoknak is megfelelően, a közgyűjteményektől idegen, és bizonyos mértékig a tevékenységükkel is összeférhetetlen – hatósági feladatokat egyetlen állami szervnél összpontosították, mely többszörös névváltozással ma **Forster Központ Műtárgyfelügyeleti Irodaként** működik. A Műtárgyfelügyeleti Irodához kell, illetve lehet fordulni **kulturális javak védelési javaslatával, kiviteli engedélykérelmével, vagy külföldről múzeumi kiállításra kölcsönzött műkincsek jogi immunitás tanúsítványért, valamint lopott, eltűnt műtárgyak visszaszerzésével, restitúciójával kapcsolatos ügyekben.**

...ÉS VAJON AZ ÉN TÁRGYAIM A KULTURÁLIS JAVAK KÖRÉBE TARTOZNAK, EREDETIEK, ÉRTÉKESEK EGYÁLTALÁN, NETALÁN VÉDETTEK IS?
(eredetiség-megállapítás, értékbecslés, honlapunkon: publikus kereső, adatszolgáltatás, hatósági bizonyítvány, műtárgykísérő igazolás)

A magántulajdonban levő tárgyak esetén a kulturális javak körébe tartozásnak csak meghatározott helyzetekben van jelentősége. Például betöréskor a nyomozó hatóság figyelmét érdemes felhívni arra, hogy az eltulajdonított festmények, más műtárgyak a kulturális javak körébe tartoznak, így az ügy minősítése is súlyosabb lehet. Magánszemélyek gyakran felteszik a kérdést: „Ki mondja meg, hogy az én festményem, amely úgy tudom, rangos művész alkotása, mennyit is ér valójában?” Bírálatot, **értékbecslést** ma már egyetlen állami intézmény

MŰKINCSEK, MŰTÁRGYAK

sem ad, a magántulajdonú vagy műkereskedelemben értékesítésre kerülő tárgyak eredetiségét, értékét a piac szabja meg, illetve hitelesíti. Ilyen feladatokat alapvetően – mint szerte a világban máshol is – üzleti vállalkozások látnak el: **igazságügyi szakértők is felkérhetőek erre, de a műkereskedők, az aukciósházak is vállalnak értékbecslést**, hiszen számukra az üzleti tevékenység alapja, hogy az értékesítésre átvett műkincsek eszmei és forgalmi értékét meghatározzák, és arra ajánlatot tegyenek. (Műkereskedők, piaci szolgáltatók adatai, valamint az igazságügyi szakértői névjegyzék az interneten is elérhető.)

Ugyanakkor egy műtárgy megszerzése előtt, különösen, ha nagyobb értékről van szó, a dolgot alaposabban körül kell járni:

érdemes tájékozódni (adatszolgáltatást vagy hatósági bizonyítványt kérni) a Műtárgyfelügyeleti Irodától, hogy a tárgy nem szerepel-e a védett, vagy akár a lopott, eltűnt műtárgyak nyilvántartásában. Ha az a kérdés, hogy kivitel esetén engedélyköteles-e, arra is kaphat az érdeklődő felvilágosítást, s mennyiben ezt írásban szeretné megkapni, kérelemre a Műtárgyfelügyeleti Iroda – kiviteli engedélyként is felhasználható – műtárgykísérő iratot állít ki, mely egyúttal igazolja azt is, hogy a műtárgy nem szerepel a védett, vagy a lopott, eltűnt műtárgyak nyilvántartásában.

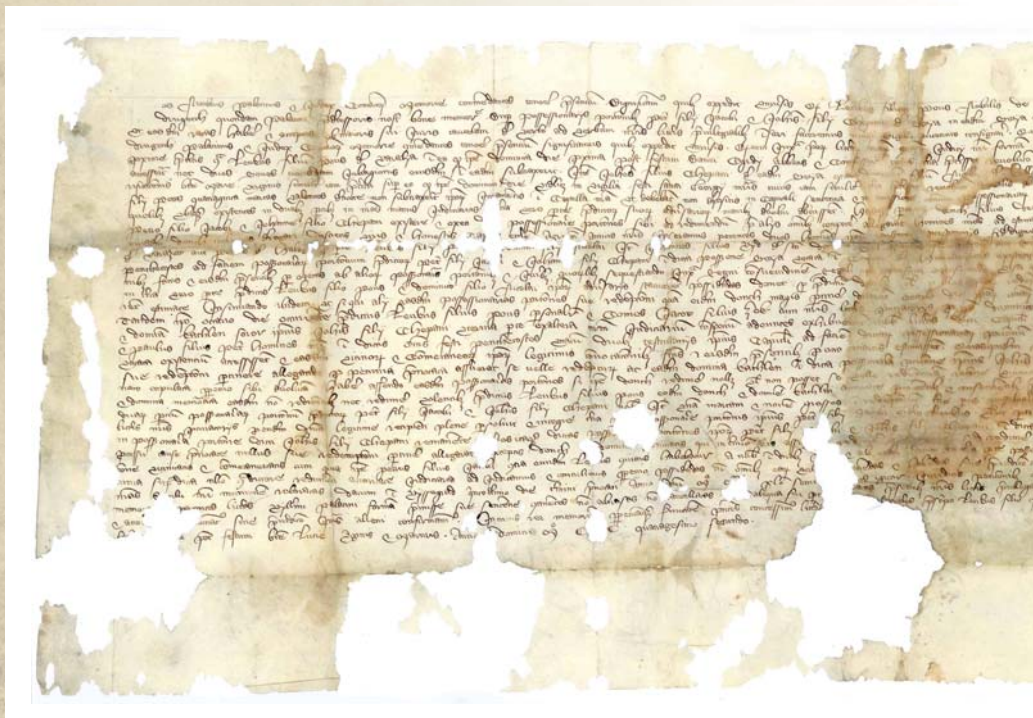
2.) Lehet-e nekem is otthon műtárgyam? Hogyan vásárolhatok műtárgyat, hogyan gyarapíthatom gyűjteményemet?

MIT ÉS HOGYAN VÁSÁROLJAK, VAGY NE VÁSÁROLJAK?

(védett tárgyak: írásbeli szerződéssel, régészeti lelet: tiltott áru, gyanús eredetű tárgyak, hamisítványok stb., külföldi vásárlás: helyi szabályozás: kivitel, Magyarországra, EU-ba való behozatal, ICOM etikai ajánlás)

A gyűjtőszenvedély, vagy egyszerűen csak a szép vagy érdekes tárgyak szeretete természetes velejárója az emberi kultúrának. Sőt, a műgyűjtők nemcsak egy térség, egy ország műveltségét mutatják, hanem komoly értékmentő és értékkeremtő szolgálatot is tesznek. Azt se feledjük, hogy legnagyobb közgyűjteményeink is magángyűjteményekből nőttek ki. A gyűjtésnek azonban vannak korlátai, zsákutcái. Nyilvánvalóan senki sem szeret rendőrségre, vagy bíróságra járni. Márpedig egy lopott, vagy más jogsértésben érintett műtárgy megszerzése esetén ennek teszi ki magát a gondatlan vásárló. Ma már **a nemzetközi, az EU közösségi és ezáltal a hazai jog is ismeri a „kellő gondosság és körültekintés” gyakorlatát.** Ennek alapján a vevőnek, egy jóhiszeműen megszerzett lopott műtárgyviSSzaadása esetén a kártalanítás érdekében bizonyítania kell, hogy kellő gondossággal és körültekintéssel járt el a tárgy megszerzésekor. Annak megállapításához, hogy a tulajdonos kellő gondossággal és körültekintéssel járt-e el, figyelembe kell venni a tárgy megszerzésének minden körülményét, különösen a tárgy származásával kapcsolatos dokumentumokat, külföldre került műtárgy esetén a jogszabály szerint kötelező kiviteli engedélyeket, a részt vevők körülményeit, a kifizetett vételárat,

MŰTÁRGY VÁSÁRLÁS

azt, hogy a tulajdonos betekintett-e az ellopott kulturális javak hozzáférhető nyilvántartásaiba, **beszerzett-e** minden olyan információt, **amelyről ésszerűen feltételezhető, hogy hozzáférhető, valamint hogy megtett-e** minden más olyan lépést, amelyet egy ésszerűen eljáró személy azonos körülmények között **elvétenne** volna. (A kulturális javak védelmére, kivételére vonatkozó hatályos szabályozásokról, vagy akár a védett, a lopott, az eltűnt műtárgyakról tájékoztatást a Forster Központ Műtárgyfelügyeleti Irodától lehet kérni, vagy a honlapján, az adatbázisok nyilvános felületein is lehet keresni.) Tisztában kell avval is lenni, hogy egy ország jogrendjében akár „**tiltott áruk**” is lehetnek: Magyarországon (számos más európai országhoz hasonlóan) a földben, a víz alatt levő, illetve onnan előkerülő

MŰTÁRGY VÁSÁRLÁS

régészeti leletek állami tulajdont képeznek, így azok nem forgalomképesek. Sajnálatos módon ugyanakkor ismert tény, hogy a hazai műtárgyforgalomba (jellemző módon a piacokon és más nem rendezett formákban történő adásvételek esetén) nagyobb mennyiségben kerülnek lelőhely fosztogatás révén megszerzett régészeti leletek. A régészeti leletek engedély nélküli feltárása nemcsak jogellenes eltulajdonítás (lopás), hanem egyben a régészeti lelőhelyek rongálása, megsemmisítése is, amely a lelőhelyek tudományos igényű és szakszerű feltárását ellehetetleníti és a tudományos

összefüggéseket is eltűnteti. Aki régészeti eredetű tárgyak vételét, eladását tervezi, minden esetben kérje, illetve vizsgálja meg a tárgyak eredetét, származását bizonyító iratokat, és adásvétel esetén azokat az érintett tárggyal együtt őrizze meg.

Vásárlás esetén, különösen nagyobb értéknél érdemes arról is tájékozódni, hogy valóban eredeti-e az alkotás, és nem egy hamisított, átalakított, kiegészített tárgyról van-e szó.

Fontos azt is tudni, hogy Magyarországon a védetté nyilvánított műtárgyak tulajdonjogának átruházása (adásvétele, ajándékozása stb.) esetén írásban kell szerződést kötni, és – 8 napon belül – az adatokat a Forster Központ Műtárgyfelügyeleti Irodán bejelenteni.

Külföldi vásárlás esetén is érdemes óvatosnak lenni: a származásra,

MŰTÁRGY VÁSÁRLÁS

provenienciára utaló dokumentumokat itt is meg kell kérni, de arról is érdemes tájékozódni, hogy a megszerzett műtárgy nem esik-e a helyi kiviteli engedélyezési szabályok alá.

Behozatal esetén érdemes megjegyezni, hogy az EU területén kívülről, harmadik országból érkező – az EU vámterületére történő érkezésnél (repülőtéren, határátkelőhelyen) a vámterületre – a vámérték feletti műtárgyakat is be kell jelenteni.

Fontos megjegyezni, hogy a műtárgyaknak is van történetük: tulajdonostól tulajdonosig, kiállításról aukcióig, katalógusközléstől a régiségboltig, galériáig számos helyen fordulhatnak meg az évtizedek, évszázadok alatt. Jó esetben ez a szál visszavezethető az alkotóig, s ez az eredetiségnek is egy fontos bizonyítéka. A **származást, provenienciát alátámasztó dokumentumok** a tárgy értékét növelik, s egyúttal értékesítés esetén a vevőnek is nagyobb biztonságot nyújtanak, érdemes tehát ezeket gondosan megőrizni.

Közismert, hogy a kulturális javakkal kapcsolatos jogellenes tevékenységek megfékezéséről számos nemzeti jogszabály és nemzetközi egyezmény is rendelkezik. Mindezek ellenére sajnos a műtárgylopás, és a csempészet mind a mai napig virágzik: bizonytalan eredetű, vagy utóbb visszakövetelési igénybejelentéssel érintett műtárgyak rendszeresen bukkannak fel a nemzetközi műkereskedelemben. Ezért, az egyéni felelősségre is építve, érdemes ismerni és betartani a **műtárgyszerzésre és értékesítésre vonatkozó** – a füzet függelékében is közölt – nemzetközi etikai ajánlásokat.

MŰTÁRGY VÁSÁRLÁS

MIT TEHETEK MŰTÁRGYAIM MEGÓVÁSA ÉS BIZTONSÁGA ÉRDEKÉBEN?
(*őrzési, kezelési feltételek, állagmegóvás, házileltár, vagyonvédelmi
beruházások, biztosítás*)

Védett műtárgyak esetén a védési határozat is tartalmazza az adott műtárgy műfajának, anyagának megfelelő tárolási, kezelési feltételek kivonatát. Műtárgyak, akár csak más tárgyak ugyanis **sérülhetnek, elöregedhetnek, akár meg is semmisülhetnek, ha nem megfelelő környezetbe kerülnek.** Az óvás a fizikai behatásoktól (leejtés, ütés) természetes gondosság körébe tartozik, de nem árt tisztában lenni avval is, hogy a műtárgy anyaga, készítési technikája esetleg egy átlagos lakás körülményeitől eltérő gondozást igényel-e. Szerves anyagból készült műtárgyat (pl. festményt, rajzot, könyvet, szőnyeget, bútort stb.) nem célszerű napsütötte helyre tenni. Vagy a magas **páratartalom**, a tartós hideg, netán éppen meleg, vagy az ingadozó **hőmérséklet** (szellőztetés!), de akár a nedveség (eső, páralecsapódás) nemcsak a szerves anyagú tárgyakra árt, hanem egyes fémek, ötvözetek felülete is elváltozik. Ezeknek ma már komoly szakirodalma is van, de a műértő közönség számára is készültek műtárgycsoportok szerint tájékoztató kiadványok: **mi az, ami még házilag elvégezhető, vagy el is kell végezni, és mikor kell már szakemberhez (restaurátorhoz) fordulni.** (Ilyen tájékoztató a Forster Központ honlapján is olvasható.)

A **műtárgy-restaurálás alapvetően piaci szolgáltatás**, a különböző szakterületeken működő (fa-, fém-, festmény-, papír- stb.) restaurátorok üzleti vállalkozásban

MŰTÁRGY VÁSÁRLÁS

dolgoznak, adataik, elérhetőségeik általában az interneten is megtalálhatók.

Műtárgyakat azonban nemcsak a fagy, a hőség, vagy a nem megfelelő páratartalom veszélyeztetheti, hanem a **biztonság, a vagyonvédelem** alacsonyabb szintje is. Jelentős értéket őrző lakást érdemes behatolásgátló eszközökkel, illetve riasztó rendszerrel felszerelni, továbbá műtárgyszállítás esetén (például, ha egy kiállítási kölcsönzés esetén nagyobb értékről van szó) akár fegyveres kíséretet is biztosíttatni. Ezek meglétét, illetve megteremtését általában egy külön műtárgybiztosítás megkötéséhez is előfeltételül szabják a biztosító társaságok. Érdemes azt is megjegyezni, hogy általában is ajánlott az óvatosság. A műtárgylopások egyik jellemző módja a trükkös-lopás: a tolvaj magát vízóra leolvasónak, gázszerelőnek kiadva jut be a lakásba. A megfelelő biztonság kialakítása érdekében a rendőrség vagyonvédelmi tanácsadása is segítséget nyújt.

A bűncselekmény során **elvesztett műkincsek visszaszerzését érdemben mozdíthatja elő**, ha a műtárgytulajdonos – pontos adatokkal és fényképekkel felvett – „házialeltár” készíti saját maga számára, és azt gondosan megőrzi. Így egy esetleges műtárgylopás esetén a nyomozhatóságok és a Forster Központ Műtárgyfelügyeleti Iroda által vezetett lopott műtárgyak nyilvántartása számára rendelkezésére tudja bocsátani. A nemzetközi ajánlásokat (Object ID) is figyelembevevő műtárgynyilvántartó házialeltár-adatlap megtalálható e füzetnek a függelékében is, de letölthető a Forster Központ honlapjáról is.

ELLOPTÁK A MŰTÁRGYAIMAT. VAN-E MÉG REMÉNY, HOGY VISSZAKAPJAM ŐKET? *(büntetőfeljelentés, lopott műtárgyak nyilvántartása, restitúciós igények kezelése)*

Sajnos nem ritkán válnak műtárgyak bűncselekmények áldozatává. Ha ez bekövetkezik, akkor sem kell feladni a reményt, hiszen a nyo-

MŰTÁRGY VÁSÁRLÁS

mozás során – a rendőrségi statisztikák szerint – 10-20 százalékos a kármegtérülési arány. **(Betörésről, lopásról feltétlenül rendőrségi feljelentést kell tenni,** hiszen az nemcsak a rendőrségi intézkedés alapja, hanem ha később a lopott műtárgy bárhol felbukkan, ezek az iratok fogják bizonyítani a tulajdonos igazát, s ezeknek alapján bíróságon is érvényt lehet szerezni a tulajdonjognak.) Amennyiben a lopott műtárgyról pontos, az azonosítást lehetővé tevő adatok, fényképek is vannak, úgy azok megkerülését a **Forster Központ Műtárgyfelügyeleti Iroda által vezetett lopott műtárgyak nyilvántartása** is érdemben elő tudja mozdítani. Hasonló módon – de üzleti szolgáltatásként – nemzetközi cégeknél is tehető ilyen bejelentés. A visszaszerzés akár még nemzetközi viszonylatban is eredményes lehet, hiszen ma már számos egyezmény, de még EU közösségi jogszabály is rendelkezik erről. Fontos tudni azt is, hogy, ha már évek teltek is el a bűncselekmény óta, és a rendőrség is lezárta a nyomozást, a vonatkozó iratokat akkor sem szabad eldobni, hiszen lopott tárgyon – a magyar és a legtöbb más ország jogrendje szerint – nem lehet tulajdonjogot szerezni.

Ez alól a magyar Polgári Törvénykönyv egyetlen kivételt tesz: a kereskedelmi forgalom esetét, ahol a vevő akkor is tulajdonossá válik, ha az eladó nem a tulajdonos vagy megbízottja volt. A lopott műtárgyak adatainak nyilvánossága képes megakadályozni a nyilvános adásvételt, s adott esetben az ilyen felbukkanást az adatbázisok alapján bárki be is jelentheti.

3.) Mit kell védeni, és miért? Mit jelent a védetté nyilvánítás? Ki minősíti és hogyan a gyűjteményeket?

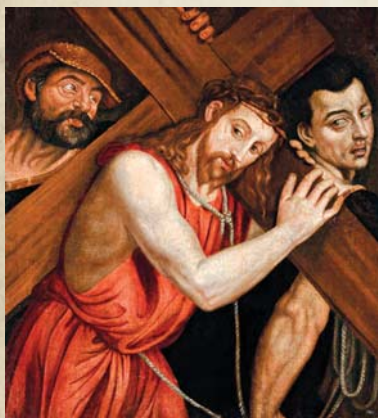
(védés indoka, védési eljárás menete, védettség jogkövetkezménye, korábbi védettségek felülvizsgálata, feloldása, „nemzeti érdekű nyilvános gyűjtemény”, „közérdekű kulturális érték” nyilvántartásba vétele)

A kulturális javak körén belül az örökségvédelmi törvény értelmében megkülönböztetett figyelem illeti a **kiemelkedő jelentőségű és pótolhatatlan kulturális javakat**, ezeket a megfelelő eljárás keretében **védetté kell nyilvánítani**. E szempontnak különösen is megfelelnek kiemelkedő alkotóművészek életművének vagy alkotói korszakainak meghatározó alkotásai, vagy olyan kulturális javak, amelyek jellemzően képviselik az adott korszak, esemény, szervezet, személyiség vagy hely jelentőségét. Hasonlóan jelentősek azon kulturális javak, amelyek egy-egy kulturális területnek egy-egy ágát, illetve korszakát képviselik, és amelyekből kevés példány ismert, vagy amelyek jelentőségét egy meghatározott környezethez fűződő kapcsolatuk adja (pl. műemlékek ingó tartozékai, természettudományi anyag). Nem feledkezik meg a jogalkotó a könyvtári dokumentumok és a levéltári iratok pótolhatatlan voltáról sem, ezek esetében a sajátos szakági szempontok figyelembevételét írja elő.

VÉDENISKELL

A védetté nyilvánítást egyedi tárgyak, tárgye gyűttesek, vagy gyűjtemények formájában mondhatja ki a Műtárgyfelügyeleti Iroda határozata. A védetté nyilvánítás hatósági eljárás keretében történik, arra javaslatot bárki tehet. A javaslat alapján mérlegel a hatóság és indíthatja meg a védési eljárást egy a tulajdonosnak, birtokosnak kézbesített végzéssel. Ezt követően három hónap alatt kell az eljárást lefolytatni: a kiírt szemle, közgyűjteményi szakértés, valamint tanácsadó testületi állásfoglalás alapján. A védettségek megalapozottsága érdekében a jogalkotó az országos közgyűjtemények szakértői bevonását írja elő, míg állandó tanácsadó testületként – az akadémiai, közgyűjteményi és műkereskedelmi szakemberekből álló – **Kulturális Javak Bizottságát** kell meghallgatni. A védettség okozta korlátozások így csak egységes és magas szakmai színvonalon meghozott döntések nyomán mondhatók ki. A korábban kimondott védettségek esetén, különösen a nagyobb számban és ma már nem tartható szempontok alapján, évtizedekkel ez előtt védetté nyilvánított műtárgyak esetén **lehetőség van a védettség felülvizsgálatára és megszüntetésére is.** Ezt a feladatot az 1990-es években a megváltozott társadalmi, gazdasági és politikai környezetben a feladat akkori felelősei, a közgyűjtemények meg is kezdték, de éppen a magyar és egyetemes képzőművészet, valamint az iparművészet terén nem tudták befejezni. A védett műtárgyak nyilvántartási adatainak 2001–2009 közötti átadása során

a közgyűjtemények az átvevő hatóság-
nak több ezer műtárgy védettséget ja-
vasolták megszüntetni. A védettségek
megszüntetése még csak kisebb rész-
ben történt meg, mivel ezt csak mű-
tárgyanként külön-külön határozattal
lehet megtenni, így ez hatalmas, hosz-
szú évekre elnyúló feladat, amit egyéb-
ként maga a tulajdonos is kezdemé-
nyezhet.

MILYEN ELŐNYÖKET ÉS MILYEN KÖTELEZETTSÉGEKET JELENT A TULAJDONOS SZÁMÁRA A VÉDETTSÉG?

*(előny: eredetiséget garantál, szakmai tudatba is beépül, tulajdonvi-
szonyokat is rögzít, támogatások feltétele is lehet; hátrány: kiviteli
tilalom, bejelentési kötelezettség, szemletűrés stb., szankcionálás)*

A védettség a kiemelkedő jelentőségű és pótolhatatlan kulturális javak elismerése, de a védési határozat jogkövetkezményekkel is jár. A **védettség szakszerű meghatározást, leírást és eredetiséget is garantál**: a védett műtárgyról az állami szakintézmények állítják, hogy akkor, ott, és azon alkotó munkájaként jött létre, amit a határozatban leírtak. Ma már ez is fontos szempont, hiszen a magántulajdonban, a műkereskedelemben levő műtárgyak közül csupán a védett műtárgyak esetén ad az állam erre hivatalos biztosítékot. A védelemmel járó szakértés nem egy esetben komoly eredményeket is hozhat: az addig meghatározatlan, ismeretlen tárgy hirtelen kincs lesz, megbecsült alkotó jegyzett alkotása. E tárgyak a szakmai körökbe, köztudatba is beépülnek, s **kiállításuk, tanulmányokban történő bemutatásuk egyértelműen értéknövelő tényezőként** hat. A védettséggel járó nyil-

VÉDENISZKELL

vántartásba vétel egyúttal a tulajdonviszonyokat is rögzíti. A védettség bizonyos – főleg állami (pl. NKA), vagy önkormányzati – támogatások megítélésénél előfeltétel, vagy előnyt jelent.

Ugyanakkor a közérdekből kimondott védettség korlátozza a tulajdonos szabad rendelkezését is. Ezek közül a legsúlyosabb a **külföldre történő, végleges kivitel tilalma**: pl. védett műtárgy értékesítése esetén a nemzetközi piac nem jöhet szóba, csak a szűkebb hazai kereslettel lehet számolni. **Restaurálás, átalakítás csak a hatóság előzetes engedélyével** történhet, ez különösen használatban levő emlékek esetén okozhat gondot. (Pl. egy védett patika-berendezés nem alakítható szabadon az üzleti igények szerint, ott a tulajdonosnak, üzemeltetőnek számolnia kell az adottságokkal, a patinát kölcsönző hangulatos berendezés a korszerű bútorzathoz képest kényelmetlenebb lehet.) Ma már az emberek érzékenyek személyes adataik kezelésére is, márpedig a **védett műtárgyak tulajdonosait, őrzési adatait a Műtárgyfelügyeleti Irodán be kell jelenteni**. (A bejelentőlap megtalálható e füzetnek a függelékében, de letölthető a Forster Központ honlapjáról is.) A védettséggel jár a **hatósági ellenőrzés, a szemle** tűrésének kötelezettsége is, vagy a kiállítási, tudományos kutatási hozzáférés biztosítása közgyűjtemények részére. (Ez utóbbiak a Műtárgyfelügyeleti Irodán keresztül, természetesen a tulajdonossal együttműködésben valósíthatók csak meg.) Adásvétel esetén a vevő számára bizonytalanságot jelenthet, hogy **az állam – a vevő helyébe lépve – élhet elővásárlási jogával** is.

MI A „NEMZETI ÉRDEKŰ NYILVÁNOS GYŰJTEMÉNY”? MI MINŐSÜL „KÖZÉRDEKŰ KULTURÁLIS ÉRTÉKNEK”?

(gyűjtemények szakmai, jogi és hivatali besorolása)

A hazai műkincsállományban az elmúlt évszázadban és évtizedekben is igen nagy értékű köz- és magántulajdonú gyűjtemények keletkeztek.

A gyűjtemények jogi szempontból is osztályozhatók:

- a) múzeumok, könyvtárak és levéltárak: gyűjteménnyel, szakirányú munkatársakkal, meghatározott leltárkönyvvel és nyitvatartási idővel rendelkező intézmények,
- b) nemzeti érdekű nyilvános gyűjtemény: elsősorban a nem állami fenntartású, nyilvánosan megtekinthető (múzeumszerű) gyűjtemények számára (a közgyűjtemények számára megállapított szigorúbb, szakmai és költség vonzattal is járó feltételeknél lényegesen kevesebb előírással (pl. saját formátumban elkészített leltár, az év 24 napján biztosított nyilvános hozzáférés),
- c) védetté nyilvánított gyűjtemény: határozattal védetté nyilvánított összetartozó együttes, melyre a védettségi előírások vonatkoznak,
- d) közérdekű kulturális érték: e körbe kerülhet olyan tárgy vagy tárgyegyüttes is, amelyek vagy amelyeknek egyes darabjai egyenként nem minősülnek a kulturális javak körébe tartozó tárgyakkal, ugyanakkor együttesként vagy önmagukban is hordozhatnak olyan jellemzőket, melyek alapján indokolt már a kulturális érték megnevezéssel illetni. E tárgyak esetében a saját leírás, illetve leltár mellett a nyilvános hozzáférést a tulajdonos által meghatározott módon (pl. múzeumszerű bemutatással vagy csak interneten keresztül!) kell biztosítani.

A múzeumi (hivatalosan: „muzeális intézményi”), könyvtári és levéltári intézményi minősítést („működési engedélyt”) a kulturális minisztertől kell kérelmezni, aki ezek nyilvántartását is vezeti. A többi esetben a Forster Központ Műtárgyfelügyeleti Iroda jár el: a nemzeti érdekű nyilvános gyűjtemények és a közérdekű kulturális értékek esetén, a tulajdonos kérelmére nyilvántartásba veszi a feltételeknek megfelelő

gyűjteményt, míg a védetté nyilvánításnál a hatósági eljárást hivatalból folytatja le.

4.)

Kinek a kezébe kerülhetnek az én adataim? Hogyan folyik a védett műtárgyak és tulajdonosaik nyilvántartása a műtárgyfelügyeleten?

(személyes adatok, adatvédelmi jogszabályok, informatikai adatbiztonság, személyes adat közlése csak megfelelő hivatalos megkeresésre)

A védett műtárgyak nyilvántartásának – ingóságokról lévén szó – tartalmaznia kell a tulajdonos, a kezelő adatait is. Ezek hiányában a műtárgy „eltűnik”, nem tudható, hogy megvan-e még, vagy ki-csempészték az országból, netalán már meg is semmisült. A **védett műtárgyak tulajdonosi, őrzési adatai személyes adatnak minősülnek, kezelésüket, nyilvántartásukat az örökségvédelmi törvény írja elő** a Forster Központ Műtárgyfelügyeleti Iroda számára. Az **adatok védelmét tehát a jogszabályok is biztosítják**, azt harmadik személy részére a hatóság – az érintett személy hozzájárulása nélkül – nem adhatja tovább. (Ez alól a hivatalos megkeresés természetesen kivétel: más hatóságok a jogszabályban előírt feladatellátásuk érdekében ezekről tájékoztatást kérhetnek.) Az ügyiratokban szereplő adatok biztonságát a jogszabályon alapuló **hivatali iratkezelési szabályzat** biztosítja, míg az elektronikus adatbázis biztonságát az **információ-technológiai megoldások** garantálják. (Pl. a védett-műtárgy adatbázis nyilvános keresője nem közvetlenül az adatbázisban keres, hanem csak a lekért műtárgyadatokat kapja meg az adatbázisból.)

5.) Köteles vagyok-e bárkinek megmutatni a védett műtárgyaimat?

(szemletűrés és hozzáférés biztosítása: közgyűjteményi kutatás és kiállítási kölcsönzés céljából)

A védetté nyilvánított műtárgyak bizonyos értelemben a nemzet és az egész emberiség közös szellemi tulajdonát is képezik. Éppen ezért írja elű az örökségvédelmi törvény, hogy – **a tulajdonossal egyeztetett módon – biztosítani kell a hozzáférést tudományos vizsgálatra, illetve közgyűjteményi kiállításra** is rendelkezésre kell bocsátani. Ezek – a tapasztalat szerint – általában nem is ellenkeznek a tulajdonosi érdekekkel, hiszen egy megkutatott, tudományos eszközökkel meghatározott műtárgynak, amelyet rangos kiállításon bemutattak, a forgalmi értéke is növekszik.

Védett műtárgyak esetén számolni kell avval is, hogy a hatóság (Műtárgyfelügyeleti Iroda) helyszíni ellenűrés, illetve szemle keretében idűrűl-idűre megtekinti a tárgy állapotát. Az ilyen szemléket hivatalos

értesítés előzi meg, s jelzett időpontja tekintetében van lehetőség a módosításra, egyeztetésre is.

6.) Tudom, hogy védett a műtárgyam, hogyan foghatok a restauráláshoz, hogyan tartsam karban?

(előzetes engedélyhez kötött, engedélyezés feltételei, menete)

A védetté nyilvánított kulturális javak esetén bármilyen, a „jó gazda gondosságával” végzett egyszerű állagmegóvási munkálaton túl az a beavatkozás, amely a tárgyak fizikai állapotát érinti, **kizárólag a Műtárgyfelügyeleti Iroda előzetes engedélyével** történhet. (Ide értendő

VÉDETT§LEHET?

természetesen egy festmény, szobor, vagy könyvkötés restaurálása, vegyszeres tisztítása, kezelése is, de akár egy védett patikabútorzat átalakítása is.) A jogszabályok értelmében a restaurálást csak megfelelő képzettségű szakember végezheti. A restaurálást, átalakítást előzetesen engedélyeztetni kell, melyet a Műtárgyfelügyeleti Iroda hatósági eljárás keretében bírál el. A kérelemhez csatolni kell a restaurátorra vonatkozó adatokat, valamint a restaurátori kutatási dokumentációt és a tervezett beavatkozást részletező tervet is. Az engedélyezett restaurálás, átalakítás megkezdését és befejezését is be kell jelenteni a hatóságnak.

7.) Szeretném, ha védett lenne (nem lenne védett)..., hova forduljak?

(védési javaslat, eljárás: ld. 3. pontban, védettség megszüntetési kérelem, eljárás)

Védési javaslatot bárki tehet. A javaslatot a Forster Központ Műtárgyfelügyeleti Iroda „közérdekű bejelentésként” bírálja el, és dönt arról, hogy a tulajdonosnak, kezelőnek megküldendő végzésével megindítja-e a védési eljárást. A védési javaslat nem kell, hogy részletes indokolást szakmai okokat tartalmazzon, bár ezek közlése a Műtárgyfelügyeleti Iroda munkáját segíti. **Védettség**

megszüntetése is kezdeményezhető. Amennyiben azt a tulajdonos teszi meg, úgy a kérelmével meg is indul az eljárás, a hatóság köteles a kérelemmel érdemben foglalkozni és – szakértői vélemény bekérésével – a védettség fenntartása ügyében döntést hozni.

A védetté nyilvánításra, illetve a védettség megszüntetésére irányuló eljárásról fentebb, a 3. pont alatt lehet részletesebben olvasni.

8.) Mit tegyek, ha nem értek egyet a műtárgyfelügyelet döntésével?

(jogorvoslati lehetőség, menete)

A Forster Központ Műtárgyfelügyeleti Iroda elsőfokú közigazgatási hatóságként látja el a műtárgyak védettségével, kiviteli engedélyezésével és egyéb eljárásokkal kapcsolatos feladatait. Végzés és határozat formájában meghozott **döntései ellen jogorvoslattal lehet élni.** A szükséges illetékbélyeggel ellátott fellebbezést, ha avval a Műtárgyfelügyeleti Iroda nem ért egyet, a teljes iratanyaggal együtt fel kell terjesztenie a **Forster Központ elnökéhez, a másodfokú hatáskör gyakorlójához.** Az elnök köteles az ügyet mind szakmailag, mind jogilag kivizsgálni, és mindezek alapján az ügyben döntést hozni: a fellebbezésnek helyt adva, vagy azt elutasítva. Jogában áll az elsőfokú hatóság döntését is megváltoztathatni, sőt új eljárásra is utasíthatja a hatóságot. Az **elnöki döntés** ellen is van jogorvoslatra lehetőség: jogszabálysértésre hivatkozva a **bíróságon támadható meg.**

9.) Műkereskedő vagyok, hogyan járjak el jogszerűen? Mit tehetek örökségünk védelme érdekében?

(Id. 2. pont, védett műtárgyak esetén állami elővásárlási jog gyakorlása aukción, bejelentési kötelezettség, nemesfém-tárgyak, UNESCO etikai kódex, Magyar Műkereskedők és Galériák Országos Szövetsége, Magyar Kortárs Művészeti Galériák Országos Egyesülete, Magyar Antikváriusok Egyesülete, Kétséges eredetiségű művészeti alkotások adatbázisa)

A műtárgyak, műkincsek kereskedelmi közvetítése, értékesítése amellyel, hogy fontos szerepet töltsön be a kulturális értékek felkutatásában, ismertté tételében, mindenekelőtt vállalkozási engedélyhez kötött tevékenység, és **alapvetően a kereskedelmi törvény szabályozása alá tartozik**. Sajátos tárgya miatt azonban különleges szabályok betartását is szem előtt kell tartson a régiségkereskedő, a galériatulajdonos és az aukciósház is. Alapvető elvárás, hogy az **értékesítésre kínált műtárgyról egyértelmű meghatározást** adjon, sőt értékesebb tárgy esetén az eredetiséget igazoló iratot is mellékelje a számlához. Kétes eredetű, hamis vagy meghamisított, lopott, csempészett műkincsek közvetítésében akkor se vegyen részt, ha az nagyobb haszonnal lenne értékesíthető. Ugyancsak kötelessége a műkereskedőnek, hogy a **külföldi vevőket tájékoztassa az esetlegesen fennálló kiviteli engedélykötelességről is**. **Védett műtárgyak esetén az adásvételt írásbeli szerződés alapján kell megkötni, s az adásvételt a Forster Központ Műtárgyfelügyeleti Iroda részére be kell jelenteni**. Akár bolti, bizományos, vagy aukciós eladásról legyen szó, **a védett műtárgyakkal kapcsolatos állami elővásárlási jogot a Műtárgyfelügyeleti Iroda gyakorolja**. Erről a műtárgyfelügyeletnek bizományos és bolti

MŰKERESKEDŐ

értékesítés esetén a beküldést követő 15 napon belül kell nyilatkoznia, míg árverésen közvetlenül a leütés után. (A védett műtárgy árverési értékesítését az aukció előtt 15 nappal szintén tudatni kell a Műtárgyfelügyelettel. E célt szolgálja a kialakult gyakorlat: a katalógusok megküldése a Műtárgyfelügyeleti Iroda részére.) Védett műtárgyak esetén a műkereskedőt és a tulajdonost egyetemlegesen terhelő adatváltozási bejelentés azért is szükséges, mivel a védett műtárgyak új tulajdonosait is nyilvántartásba kell vennie a műtárgyfelügyeleti hatóságnak.

Mindez feltételezi, hogy a műkereskedő tisztában van szakmagyakorlásának jogi kereteivel is, s adott esetben a védett műtárgy, vagy a külföldi vevő miatt a hatályos szabályozásról is tájékoztatást tud adni. Hasonlóképpen tudnia kell, hol lehet a védett, vagy a lopott, eltűnt műtárgyokról tájékoztatást szerezni: a Műtárgyfelügyeleti Irodától kérvényezni, vagy a Forster Központ honlapján, az adatbázisok nyilvános felületein. Érdemes itt is utalni a műtárgyszerezés során – ma már jogszabályban is lefektetett – **„kellő gondosság és körültekintés” gyakorlatára**, melyet nemcsak a vásárló, de a kereskedő sem árt, ha ismer és betart (részletesebben ld. a tájékoztató füzet 2. pontjában). A jogszabályi kööttségek mellett kereskedőként nem árt ismerni **az UNESCO és a múzeumi világszervezet, az ICOM műtárgyvásárlásra, műkereskedésre vonatkozó etikai ajánlásait** (teljes szövegüket ld. a tájékoztató füzet függelékében). Hasonló etikai ajánlásokat megfogalmaznak a műkereskedelmi szakágakat tömörítő egyesületek, szakmai érdekképviseleti szervezetek is, akár az antikvár könyvkereskedelemről, vagy a kortárs művészek alkotásait forgalmazó galériákról, műkereskedőkről és aukciósházakról legyen szó. Sőt ez utóbbi területen a **műtárgyhamisítás elleni küzdelem** jegyében a szövetség tagjai számára a *Kétséges eredetiségű művészeti alkotások adatbázisát* is létrehozták, hogy megkönnyítsék a műtárgyforgalmat „szennyező” művek kiszűrését.

10.)

Hogyan vihetek ki műtárgyat Magyarországról? És hogyan hozhatok be?

(műtárgykiviteli engedélyköteles tárgyak köre, eljárás: végleges, ideiglenes, magyar / EU szabályozás szerint, szankcionálás)

Értékek, műkincsek kiviteli engedélyezése nem új keletű dolog, s nem is magyar sajátosság: az EU valamennyi tagállamában vannak ilyen szabályok, csupán azok szigorúsága eltérő. Magyarországon már egy évszázada rendelkezik erről jogszabály. Eleinte inkább a vámérték, a kivitel okozta nemzetgazdasági kár volt a fontos, ugyanakkor a kulturális értékek elvesztése már a 19. századi örökségvédelem (műemlékügy) egyik kulcskérdése is volt. Ezért a műkincsek, kulturális javak kiviteli engedélyezése mindig is sajátos terület volt, ahol a kulturális intézményrendszernek döntő szerepet biztosítottak. Évtizedekig a műtárgykiviteli engedélyezés az országos közgyűjtemények feladata volt, azonban az 1990-es években – a kormányzati reformok és az EU csatlakozási folyamat részeként – ezt egyetlen kulturális szervhez telepítették, s – szervezeti és névváltozások után – azóta is a **Forster Központ Műtárgyfelügyeleti Iroda adja ki az EU közösségi és a nemzeti szabályozás alapján az ideiglenes és végleges műtárgykiviteli engedélyeket.** Közgyűjteményi és védetté nyilvánított műtárgyakat csak visszahozatali kötelezettség mellett, ideiglenes engedéllyel lehet az országból kivinni. Egyéb esetekben, ha a tárgy a kulturális javak körébe tartozik, valamint kora és forgalmi értéke egyszerre haladja meg az örökségvédelmi törvényben meghatározott értékeket, akkor kiviteléhez az ország területéről – akár csak másik EU tagállamba – a műtárgyfelügyeleti hatóság engedélye szükséges.

A kiviteliengedély-köteles, nem védett kulturális javak

Kategória	Meghatározás	küszöb neve	értékhatár
1.	A földből és a víz alól előkerült, az örökségvédelmi törvény 7. § 19. pontja szerint régészeti leletnek nem minősülő egyéb tárgyak.	kor	legalább 50 év
		forgalmi érték	nincs
2.	Művészeti, történelmi, illetve vallási emlékekből származó, de azok szerves részét képező részek és elemek.	kor	legalább 50 év
		forgalmi érték	nincs
3.	Bármilyen alagra, bármilyen anyag használatával, teljesen kézzel készített képek és festmények, melyek nem tartoznak a 4 és 5. kategóriába, valamint nincsenek alkotójuk tulajdonában.	kor	legalább 50 év
		forgalmi érték	legalább 100.000,- Ft
4.	Bármilyen alagra, vízfesték, guache és pasztell használatával, teljesen kézzel készített képek és festmények, melyek nincsenek alkotójuk tulajdonában.	kor	legalább 50 év
		forgalmi érték	legalább 50.000,- Ft
5.	Az 1., 2. és 4. kategóriába nem tartozó, bármilyen alagra, bármilyen anyag használatával, teljesen kézzel készített mozaikképek és rajzok, melyek nincsenek alkotójuk tulajdonában.	kor	legalább 50 év
		forgalmi érték	legalább 50.000,- Ft
6.	Eredeti metszetek, nyomatok, szita- és könyvnyomtatásokhoz tartozó nyomólemezekkel, valamint eredeti plakátok, melyek nincsenek alkotójuk tulajdonában.	kor	legalább 50 év
		forgalmi érték	legalább 50.000,- Ft
7.	Az 1. kategóriába nem tartozó eredeti szobrok, illetve szoborművek és az eredetivel azonos eljárással készült másolataik, melyek nincsenek alkotójuk tulajdonában.	kor	legalább 50 év
		forgalmi érték	legalább 100.000,- Ft
8.	Fényképek, filmek és negatívjaik, melyek nincsenek alkotójuk tulajdonában.	kor	legalább 50 év
		forgalmi érték	legalább 50.000,- Ft
9.	Ősnyomtatványok és kéziratok, beleértve a kézírásos bejegyzéssel ellátott könyveket, a térképeket és zenei partitúrákat egyenként, vagy gyűjteményes formában, melyek nincsenek alkotójuk tulajdonában.	kor	legalább 50 év
		forgalmi érték	nincs
10.	A 9. kategóriába nem tartozó könyvek egyenként, vagy gyűjteményes formában.	kor	100 év
		forgalmi érték	legalább 100.000,- Ft
11.	Nyomatott térképek.	kor	100 év
		forgalmi érték	legalább 50.000,- Ft
12.	Iratok, irategyűjtések, valamint irat- és tervtári anyagok, kép- és hangarchívumok anyagai, bármilyen adathordozón.	kor	legalább 50 év
		forgalmi érték	nincs
13.	(a) Természtudományos gyűjtemények: zoológiai, botanikai, paleontológiai, ásványtani vagy anatómiai gyűjtemények*, illetve azok egyes darabjai; (b) Történelmi jellegű gyűjtemények: Történelmi, néprajzi vagy numizmatikai jelentőségű gyűjtemények.	kor	nincs
		forgalmi érték	legalább 100.000,- Ft
14.	Közlekedési eszközök.	kor	legalább 50 év
		forgalmi érték	legalább 100.000,- Ft
15.	Az 1–14-ig terjedő kategóriák egyikéhez sem tartozó minden egyéb antik darab, különösen: • játékok, játékszerek; • üvegtárgyak; • arany- és ezüstnemű; • bútorok; • optikai, fotó- és kinematográfiai; • berendezések; • hangszerek; • órák és alkatrészek; • fából készített műtárgyak; • kerámia; • kárpit; • szőnyegek; • tapéta; • fegyverek; • numizmatikai tárgyak (érmek, jelvények stb.)	kor	legalább 50 év
		forgalmi érték	legalább 100.000,- Ft

KIVITEL, BEHOZATAL

A kérelem benyújtásakor az ügyfélnek nem kell tudnia, hogy EU-s, vagy magyar engedélyt kell-e kérnie, **a kérelemnek egyetlen nyomtatványa van**, s annak alapján a hatóság dönti el, hogy melyik fajta engedélyt kell kiállítania.

Ha a kivinni szándékozott műtárgy alacsonyabb kora, vagy forgalmi értéke miatt nem engedélyköteles, akkor is van rá lehetőség, hogy erről papírt szerezzünk, a szabályosan benyújtott kiviteli engedélykérelem alapján nyilatkozik erről a Műtárgyfelügyeleti Iroda.

A kérelemmel együtt kell megfizetni a tárgyanként, vagy – több, összetartozó tárgyból egységet alkotó – tárgyegyüttesenként a 7200,- Ft-os **igazgatási szolgáltatási díjat**. Az eljárás során a hatóság szemle-helyiségében, vagy nehezen mozgatható műtárgyak esetén azok őrzési helyén lehetővé kell tenni, hogy a hatóság munkatársai, **a műtárgyfelügyelők azokat eredetiben megtekinthessék, dokumentálhassák**.

Az engedély megtagadására csak akkor kerül sor, ha a műtárgy szerepel a Műtárgyfelügyeleti Iroda védett, vagy lopott, illetve eltűnt műtárgyokról vezetett nyilvántartásában, esetleg a hatóság kezdeményezi a műtárgy védetté nyilvánítását. (A tapasztalat szerint erre csak egészen kivételes esetben kerül sor.)

A kérelem benyújtását követően – jellemzően a **21 napos általános közigazgatási ügyintézési határidő**nél korábban – elkészül a **kiviteli engedélyként használható műtárgykísérő igazolás, mely egyúttal igazolja azt is, hogy a műtárgy nem szerepel a hatóság védett, vagy lopott, illetve eltűnt műtárgyokról vezetett nyilvántartásában**. Mivel a műtárgykísérő igazolás hosszabb ideig (általában 10 évig) érvényes, és nem a tulajdonos nevére, hanem magára a műtárgyra szól, eladásakor is a műtárgy mellett maradhat, azt „kísérheti”, így az a vevő, az új tulajdonos számára is nagyobb jogbiztonságot ad.

Amennyiben a kivitel az EU szabályozás hatálya alá tartozik (harmadik országba irányul, és a műtárgy kora és ára meghaladja a közösségi jogszabályban meghatározott magasabb értékeket), a Műtárgy-

VÉDELEM AZ EU-BAN

felügyeleti Iroda a megfelelő EU-s nyomtatványon állítja ki az engedélyt. A Magyarországon kiállított EU-s kiviteli engedély az Unió bármely országában érvényes.

Érdemes megjegyezni, hogy a **műtárgybehozatalhoz nem szükséges engedélyezés**. Amennyiben a kivitel a forrásországból jogszerű, a behozatalt a határátlépéskor **csak akkor kell a vámhatóságnak bejelenteni, ha a műtárgy harmadik (EU területén kívüli) országból érkezik, és értéke meghaladja az EU közösségi vámkódexben meghatározott értéket**. (Erről részletesebben a vámszervek szolgálnak tájékoztatással.)

MI TÖRTÉNIK, HA MEGSZEGEM A MŰTÁRGYAK KIVITELÉRE VAGY BEHOZATALÁRA VONATKOZÓ SZABÁLYOKAT?

A kulturális javak forgalmára vonatkozó szabályok megsértése örökségvédelmi bírságot, ill. büntető szankciókat (Btk. 358. §, 396. §) vonhat maga után. A felderítés során a vámhatóság az adott műtárgyat lefoglalja és az elkövető ellen eljárást kezdeményez.

11.)

Van-e jövője műtárgyaink sajátos magyar védelmének az Európai Unióban is?

(EU és műtárgyfelügyelet, restitúciók EU Irányelv)

Magyarország Európai Uniói tagságával, az európai integrációs folyamat állandó alakulásával, bővülésével kapcsolatban, de a globalizálódó műtárgyforgalom miatt is felvetődik a kérdés, hogy van-e helyük, maradásuk a nemzeti korlátozásoknak, kell-e, érdemes-e a műtárgyakat itt tartani? Szabad-e egyáltalán egy tagállamnak saját, nemzeti érdekeire

VÉDELEM AZ EU-BAN

hivatkozva, az áruk egy csoportjának (a műtárgyak is áruk!) szabad mozgását korlátozni, akadályozni vagy akár egészen meg is tiltani? A kérdések jogosak és nem is olyan egyértelmű a válasz, sem igenlően, sem pedig tagadóan, mint elsőre gondolhatnánk.

Az EU egyik alapító szerződése, a 1957-es Római szerződés kimondja, hogy az egyes tagállamoknak jogukban áll bevezetni „a behozatalra, a kivitelre vagy a tranzitárukra vonatkozó olyan tilalmakat vagy korlátozásokat, amelyeket ... a művészeti, történelmi vagy régészeti értéket képviselő nemzeti kincsek védelme” indokol. Jogi értelemben tehát – a többi tagállamhoz hasonlóan – Magyarországnak is lehetősége van a saját örökségvédelmi jog- és intézményrendszerét megtartani, de ennek összhangban kell lennie az EU közösségi jogszabályokkal, amelyek az EU területéről kifele irányuló kivitelt szabályozzák, valamint – a meghatározott eljárás szerint történő visszaszolgáltatás keretében – a többi tagállam kulturális örökségének kölcsönös védelmére is kiterjednek. Ezek szerint minden tagállam köteles kijelölni a kiviteli engedélyezésért és visszaszolgáltatásért felelős központi szerveit, ahova az ügyfelek és a többi tagállam társhatóságai is fordulhatnak. A visszaszolgáltatásról rendelkező közösségi szabályozás módosítását több éves előkészítés alapján 2014-ben fogadták el. Evvel a visszaszolgáltatás lehetőségei tágulnak, az új szabályozás a tagállamok elveszett örökségének visszaszerzésére nagyobb esélyt biztosít. (Hazánkban az EU-s kulturális igazgatási feladatok tagállami felelőse a Forster Központ Műtárgyfelügyeleti Iroda.)

Az EU tagállamainak az ingó kulturális örökség védelméről szóló szabályozásait áttekintve megállapíthatjuk, hogy hazánk a szigorúbb szabályozással rendelkező országok csoportjához tartozik. A gazdagabb, nagyobb piaccal rendelkező északi és nyugati államok ugyanis kevésbé élnek az adminisztratív korlátozásokkal, ezek főleg a déli és keleti tagállamokra jellemzőek. A leghatékonyabb és legjobb megoldás megtalálása, amely nemcsak tilt, korlátoz, hanem ösztönöz és a fejlődést,

a gyarapodást is segíti, tehát bonyolult – a gazdasági és társadalmi tényezőktől is függő – folyamat, az új kérdésekre, új (vagy éppen régi, de megfelelő) válaszok megtalálása állandó feladatot jelent. Összességében meg kell állapítanunk, hogy **a magyar kulturális örökség megóvása, átörökítése az utókorra továbbra is a saját feladatunk**, ennek megoldása, sikere ezután is nagyjából a mi kezünkben van.

12.) Jó, ha tudjuk (jogszabályok, nevek, címek, adatlapok)

■ JOGI SZABÁLYOZÁS

(magyar jogszabályok, EU szabályozás, nemzetközi egyezmények viszonya egymáshoz, a legfontosabbak cím szerint felsorolva)

■ Nemzeti jogalkotás (törvények, kormány és miniszteri rendeletek)

1. A kulturális örökség védelméről szóló 2001. évi LXIV. törvény (Kötv.)
2. A jogellenesen kivitt kulturális javak visszaszolgáltatásáról szóló 2001. évi LXXX. törvény
3. A kölcsönzött kulturális javak különleges védelméről szóló 2012. évi XCV. törvény
4. A Forster Gyula Nemzeti Örökségvédelmi és Vagyongazdálkodási Központtról szóló 199/2014. (VIII. 1.) Korm. rendelet
5. Az örökségvédelmi bírságról szóló 191/2001. (X.18.) Korm. rendelet
6. A kulturális javak kiviteli engedélyezéséről szóló 14/2010. (XI. 25.) EMMI rendelet

7. A kulturális javak védetté nyilvánításának részletes szabályairól szóló 57/2013. (VIII. 7.) EMMI rendelet
8. A kulturális javakkal kapcsolatos hatósági eljárásra vonatkozó szabályokról szóló 45/2012. (XI. 30.) EMMI rendelet

■ Nemzetközi jogi eszközök (egyezmények)

1. „1954. évi Hágai Egyezmény” [1957. évi 14. törvényerejű rendelet a kulturális javak fegyveres összeütközés esetén való védelme tárgyában Hágában, 1954. évi május hó 14. napján kelt nemzetközi egyezmény, valamint az ahhoz csatolt jegyzőkönyv (a kulturális javak háború idején megszállott területről való kivitelének tilalma tárgyában) kihirdetéséről]
2. A kulturális javak fegyveres összeütközés esetén való védelméről szóló 1954. évi Hágai Egyezmény Második Kiegészítő Jegyzőkönyvének kihirdetéséről és a Büntető Törvénykönyvről szóló 1978. évi IV. törvény módosításáról szóló 2006. évi XXIX. törvény
3. „1970. évi UNESCO Egyezmény” [1979. évi 2. törvényerejű rendelet a kulturális javak jogtalan behozatalának, kivitelének és tulajdona jogtalan átruházásának megakadályozását és megelőzését szolgáló eszközökről szóló, az Egyesült Nemzetek Nevelésügyi, Tudományos és Kulturális Szervezetének Közgyűlése által Párizsban az 1970. évi november hó 14. napján elfogadott Egyezmény kihirdetéséről]
4. „1995. évi UNIDROIT Egyezmény” [2001. évi XXVIII. törvény a lopott vagy jogellenesen külföldre vitt kulturális javak nemzetközi visszaadásáról szóló, Rómában, 1995. év június hó 24. napján aláírt UNIDROIT Egyezmény kihirdetéséről]

■ EU közösségi jog (rendeletek, irányelvek)

1. A TANÁCS 116/2009/EK RENDELETE (2008. december 18.) a kulturális javak kiviteléről

2. A BIZOTTSÁG 1081/2012/EU VÉGREHAJTÁSI RENDELETE (2012. november 9.) a kulturális javak kiviteléről szóló 116/2009/EK tanácsi rendelet céljából
3. Az Európai Parlament és a Tanács 2014/60/EU Irányelve (2014. május 15.) a tagállamok területéről jogellenesen kivitt kulturális javak visszaszolgáltatásáról és az 1024/2012/EU rendelet módosításáról

■ **SZERVEZETEK / CÍMEK** (műtárgyfelügyelet, NAV, ORFK)

■ műtárgykiviteli engedélyezés, védett vagy lopott műtárgyakkal kapcsolatos ügyintézés:

Forster Gyula Nemzeti Örökségvédelmi és Vagyongazdálkodási Központ Műtárgyfelügyeleti Iroda

1014 Budapest, Táncsics M. u. 1. földszint

Levélcím: 1535 Budapest 1., Pf.: 721

Telefon: +36-1-225-4980; fax: +36-1-225-4985

e-mail: mutargy@forsterkozpont.hu

<http://www.forsterkozpont.hu/>

■ műtárgykivitel és behozatal ellenőrzése:

Nemzeti Adó- és Vámhivatal (NAV) Váminformációs Központ

tel.: +36 1 301-6950; +36 1 301-6951; +36 40 346-262

e-mail: vam.info@nav.gov.hu

http://nav.gov.hu/nav/nav_kapcsolat

■ műtárgylopás, egyéb bűncselekmények esetén:

Országos Rendőr-főkapitányság (ügyintézés: bármely rendőri szervnél)

1139 Budapest, Teve utca 4-6.

tel.: +36 1 443-5500; fax: tel.: +36 1 443- 5733

<http://www.police.hu/>

JÓ, HA TUDJUK

Házileltár (adatlap saját műtárgnyilvántartáshoz; elő- és hátoldal)
– részletesebben ld. a 2. pont alatt; a nyomtatvány beszerezhető a Forster Központban, vagy letölthető a honlapjáról

MŰTÁRGY ADATLAP
kulturális tárgyak azonosításához

(1)	(2)
(3)	

fénykép helye
(javasolt méret 10x15 cm)

(4) a tárgy műfaja:	(5) a tárgy neve, címe:	(6) a tárgy alkotója és kora:
(7) a tárgy méretei:	(8) a tárgy anyaga és készítési technikája:	(9) a tárgy jelzője:
(10) a tárgy besorolása és az értékeléskorábbi alapja:	(11) a tárgy védési ill. felhíri száma:	
(12) a tárgy különös ismertetői jegyei (vértőlvek, ráragasztott céklák, felírások, stb.):		
(13) a tárgy részletei leírása:		

* Kérjük használni a táblában leírt közhíri adatokat!
** Az adatlapot lehetőleg nyomtatott formában használni!
Készítette: Hódmezővásárhelyi Nemzeti Múzeum Levéltár Művelődéstudományi Osztály, Forster Központ Műtárgyregisztrációs Iroda

Kitöltési útmutató

Az adatlapot a kulturális javak jellemzőire, leírására szolgálja. Kitöltése azt a megfigyelő adatként, maradványok dokumentálására szolgálja. A tárgy elhelyezkedését a kitöltő adatlap egy részleteit a tárgy színe és állapota. A kitöltő adatlapot a műtárgy tulajdonosának kell megírni, lehetőleg a helyben, és csak egy esetleges bűnüldözési bejelentéssel követően kell kitölteni.

Kitöltésénél az a cél, hogy minden olyan adatot, jellemzőt tüntessen fel, amely segíthet a tárgy azonosításában – különösen az (5) – (11) jelű mezők kitöltésénél.

Az adatlap kitöltésénél a legfontosabb szempont a tárgy pontos leírása. A tárgy leírásánál a legfontosabb szempont a tárgy pontos leírása. A tárgy leírásánál a legfontosabb szempont a tárgy pontos leírása.

Az adatlap kitöltésénél a legfontosabb szempont a tárgy pontos leírása. A tárgy leírásánál a legfontosabb szempont a tárgy pontos leírása.

Az adatlap kitöltésénél a legfontosabb szempont a tárgy pontos leírása. A tárgy leírásánál a legfontosabb szempont a tárgy pontos leírása.

JÓ, HA TUDJUK

Kiviteli engedélykérelem (műtárgyak végleges vagy ideiglenes kivitele céljára; elő- és hátoldal) – részletesebben ld. a 10. pont alatt; a nyomtatvány beszerezhető a Forster Központban, vagy letölthető a honlapjáról

KÉRLELEM	1. Kérlemző (név és cím)	2. Kiviteli engedély Száma: Érvényesség lejárta: év hó nap
	3. Címzett (cím és rendelhetési ország)	4. ☐ VÉGLEGES ☐ IDEIGLENES Üzrebekontartó határidője: év hó nap
	6. A kérelmező képviselője (név és cím)	5. Kiállítás határidő (név, cím, tagállam) FORSTER GYULA NEMZETI ÖRÖKSÉGVÉDELME ÉS VÁGYONDARZÁSI KÖZPONT MŰTÁRGYVÉDELMI IRODA 11-1014 Budapest, Tüncsés M. u. 1. Telefon: +36-1-225-4980; fax: +36-1-225-4985
7. A tárgyak) tulajdonosa (név és cím)	8. A kulturális tárgy leírása a 116/2009/EK rendelet melléklete alapján A kulturális tárgy (javak) kategóriája (kategóriái)	
9. A kulturális tárgy (javak) leírása	10. KN-kód	11. Durabiztonsági/vesztési 12. Érték szerinti besorolások
<small>(Ha az itt kitöltés hely nem elegendő, egy vagy több olyan, három példányban elkészítendő kiegészítő lapot lehet feltüntetni, amelynek tartalmaznia kell a 9-20. pontban feltüntetett adatokat.)</small>		
13. A kulturális tárgy (javak) kivételének célja / Az engedély iránti kérelem indoka		
A kulturális tárgy azonosításának szempontjai		
14. Cím vagy tárgy megjelölése		
15. Méretek	16. Készítési kor	17. Egyéb jellemzők
18. Mellékelt dokumentumok / egyedi azonosítási jelek ☐ Fénykép (színes) ☐ Bibliográfia ☐ Jegyzék ☐ Katalógus ☐ Azonosító jellek ☐ Értébecsülés	19. Alkalmazott vagy szerző, kor, korszak, műhely és/vagy stílus	
20. Anyag és készítési eljárás		22. A kiállítás határolás aláírása és bélyegzője
21. Kérelem Ezen engedélyt kérek a fent leírtan kulturális tárgy (javak) kivételére, és felhatalom számlálni kijelöltem, hogy az ezen engedélykive- telésben és a kiegészítő dokumentumokban közölt adatok megfelelnek a valóságnak. Hely és időpont:		Kiállítás helye és időpontja:
Állás: (Az állás neve és minősége)		

JÓ, HA TUDJUK

Bejelentőlap védett műtárgyak tulajdonosai számára (elő- és háttoldal)
– részletesebben ld. a 3. pont alatt; a nyomtatvány beszerezhető a Forster Központban, vagy letölthető a honlapjáról

VÉDETT KULTURÁLIS JAVAK ADATAIRA VONATKOZÓ BEJELENTŐLAP

a Forster Gyula Nemzeti Örökségvédelmi és Vagyongazdálkodási Központ
Műtárgyfelügyeleti Iroda
(1535 Budapest, Pf.: 721.) részére

Bejelentem, hogy az alábbi védett kulturális tárgy adatai (a mai napon) a következők (szerint módosultak).
[A védési eljárás alá vont / védett kulturális tárgy meghatározásai]

Tulajdonos
[Amennyiben a védett tárgy nem a tulajdonos kezelésében, birtokában van, úgy – a tulajdonos adatain túl – a kezelő (birtokos) adatait az Egész rovatban tüntesse fel.]

Természetes személy esetén:
viselt (házassági) családi név, utónév (utónevek):
születési családi név, utónév (utónevek):
lakcím:
anyja neve:
születési helye és ideje:
Nem természetes személy esetén:
név [cégnév]:
székhely [telephely]:
nyilvántartó szervezet és nyilvántartási szám:

Tulajdonszerzés ideje és módja:
Tárgy őrzési helye:

Egyéb:

Telefonos elérhetőség kapcsolattartás céljából:

Büntetőjogi felelősségem tudatában kijelentem, hogy a fenti adatok a valóságnak megfelelnek. Tudomásul veszem, hogy a fent megnevezett kulturális tárgy a törvény erejénél fogva védelem alatt áll, és bejelentőlap mellékletét képezi.)

Kelt: aláírás (cégszerű aláírás)

Tanúk aláírása és lakcíme [csak akkor szükséges, ha a bejelentő természetszerű személy]:

1.
2.

13.)

Etikai ajánlások

A GYŰJTEMÉNYGYARAPÍTÁS ETIKAI SZABÁLYAI
(ICOM ajánlások), A műkereskedők nemzetközi
etikai kódexe (UNESCO ajánlások)

Közismert, hogy a műemlékek, régészeti lelőhelyek, valamint a múzeumokban, könyvtárakban, levéltárakban és egyéb helyeken őrzött értékes tárgyak védelméről a világ szinte minden országában születtek nemzeti törvények. Mindezek mellett azonban általános az a felismerés is, hogy az országhatárokon átnyúló **jogellenes műtárgyforgalom ügye nem oldható meg pusztán nemzeti jogszabályokkal**. Az UNESCO kezdeményezésére 1970-ben nemzetközi egyezményt írtak alá („a kulturális javak jogtalan behozatalának, kivitelének és tulajdona jogtalan átruházásának megakadályozását és megelőzését szolgáló eszközökről”), melyhez az eltelt időben több mint százhusz ország csatlakozott. Az egyezmény ugyan jelentős lépés volt a kulturális örökség nemzetközi védelmében, de hiányosságait felismerve és kiegészítve született meg „a lopott vagy jogellenesen külföldre vitt kulturális javak nemzetközi visszaadásáról” szóló 1995. évi UNIDROIT Egyezmény. Mindazonáltal a kulturális javakkal kapcsolatos jogellenes tevékenységek megfékezésére sem a nemzeti, sem a nemzetközi jogi eszközök nem bizonyultak kellőképpen hatékonynak, ezért **az ICOM (Múzeumok Nemzetközi Tanácsa) és az UNESCO kezdeményezésére az érintettek számára – jogi értelemben nem, de erkölcsi értelemben kötelező – ajánlásokat fogalmaztak meg**. Ezen jogszabályok és ajánlások **betartása a műtárgyakat vásárlóktól és forgalmazóktól nemcsak elvárható, de számukra „kifizetődő” is**, hiszen így biztosan elkerülhetik, hogy egy óvatlan lépés következtében hosszas rendőrségi vagy bírósági eljárás részeseivé váljanak.

A MŰKERESKEDŐK NEMZETKÖZI ETIKAI KÓDEXE UNESCO AJÁNLÁSOK

A műkereskedelemben résztvevők elismerik, hogy a kereskedelem mindig is meghatározó szerepet töltött be a kultúra terjesztésében, valamint a múzeumoknak és magángyűjteményeknek külföldről behozott műtárgyakkal történő ellátásában, hogy azok az emberiség épülésére és ösztönzésére szolgáljanak.

Egyetértenek a lopott, jogellenesen elidegenített vagy külföldre vitt kulturális javak, illetve az engedély nélkül (jogellenesen) feltárt régészeti leletek miatt világszerte érzett aggodalommal, és kötelező érvényűnek tekintik magukra nézve a kereskedelemben jogellenesen bekerült műtárgyaknak a jogszerűen forgalmazottaktól eltérő megítélését szolgáló alábbi szakmagyakorlási elveket, és arra törekednek, hogy az előbbieket teljesen kiszorítsák saját tevékenységükből.

1. § A műkereskedők nem hoznak be az országba, és nem szállítanak külföldre olyan műtárgyakat, illetve nem ruházzák át azok tulajdonjogát, amelyekről alapos indokuk van feltételezni, hogy lopták, jogellenesen tulajdonították el, vitték külföldre vagy engedély nélkül (jogellenesen) tárták fel.
2. § Az eladó megbízásából eljáró kereskedő nem tartozik igazolni a műtárgy birtoklásának jogcímét, feltéve, hogy a tulajdonos teljes nevét és címét a vevő rendelkezésére bocsátja. Amennyiben a kereskedő maga az eladó, akkor a tárgyra vonatkozó jogcímét bizonyítania kell.
3. § Az a kereskedő, akinek alapos indoka van feltételezni, hogy egy tárgy engedély nélküli (jogellenes) ásatásból származik, esetleg azt egy hivatalos régészeti ásatásról vagy műemlékből jogellenesen vagy tisztességtelen módon szerezték meg, nem vesz részt az illető tárgy

ICOM, UNESCO

gyal kapcsolatos további ügyletekben, kivéve, ha az ország, amelynek a területén az ásatás, vagy a műemlék található ehhez hozzájárul. A kereskedő, akinek a birtokában található az a tárgy, amelynek a visszaszolgáltatását a származási ország észszerű határidőn belül kéri, minden jogilag elfogadható lépést megtesz annak érdekében, hogy közreműködjön az adott tárgynak a származási országba történő visszaszolgáltatásában.

4. § Az a kereskedő, akinek alapos indoka van feltételezni, hogy egy műtárgy jogellenesen került külföldre, nem vesz részt az illető műtárgyat érintő további ügyletekben, kivéve, ha a származási ország ehhez hozzájárul. A kereskedő, akinek a birtokában található az a tárgy, amelynek a visszaszolgáltatását a származási ország észszerű határidőn belül kéri, minden jogilag elfogadható lépést megtesz annak érdekében, hogy közreműködjön az adott tárgynak a származási országba történő visszaszolgáltatásában.

5. § A műkereskedők nem állítanak ki, nem készítenek leírást, meghatározást, értékelést, és nem tárolnak műtárgyakat azzal a céllal, hogy elősegítsék, vagy lehetővé tegyék jogellenes forgalmazásukat, kivitelüket. A kereskedő nem irányítja a tárgyat eladásra kínáló személyt vagy bárki mást olyanokhoz, akik készek ilyen ügyletekre.

6. § A műkereskedők nem bontják szét, és nem árulják külön-külön a kulturális javak összetartozó elemeit, alkotórészeit.

7. § A műkereskedők vállalják, hogy képességeik szerint mindent megtesznek, hogy az eredetileg összetartozó kulturális örökség elemeit egyben tartsák.

8. § Ezen Etikai Kódex megszégését egy, az azt elfogadó műkereskedők által javasolt testület körültekintően vizsgálja. Az a személy, akinek kára származott az által, hogy egy kereskedő nem ezen Etikai Kódexben lefektetett elveknek megfelelően járt el, panasszal élhet a

ICOM, UNESCO

testületnél, amely azt vizsgálja. A bizottság a vizsgálat eredményét és az alkalmazott elveket nyilvánosságra hozza.

Elfogadta az UNESCO a Kulturális Javak Származási Országukba Történető Visszaszolgáltatását vagy Jogellenes Eltulajdonításuk Esetén Restituációjukat Elősegítő Kormányközi Bizottsága 1999 januárjában tartott tízedik ülésén, és megerősítette az UNESCO 30. Általános Közgyűlése 1999 novemberében.

A GYŰJTEMÉNYGYARAPÍTÁS ETIKAI SZABÁLYAI ICOM AJÁNLÁSOK

1. Napjaink múzeuma nem pusztán a tárgyak megőrzési helyeként szolgál, hanem a tárgyak gyűjtésével
 - a) a tudományos kutatást,
 - b) oktatást,
 - c) megőrzést,
 - d) a nemzeti és nemzetközi, természeti és kulturális örökség bemutatását szolgáló sajátos program szerves részeként foglalkozik.
2. Egyes múzeumok tevékenysége felölelheti a fenti széleskörű program minden területét, míg mások csak egy bizonyos részére szakosodnak. A múzeumok ezért nem gyűjteményezhetnek olyan tárgyakat, amelyek nem illeszkednek a programjaikban megfogalmazott célkitűzéseikhez.
3. Egy megvásárlásra kiszemelt tárgy a gyűjteménygyarapításra alkalmas tárgyak széles skálájának bármelyik pontjáról származhat. Ennek a skálának a két szélső pontja az alábbi módon határozható meg röviden:
 - a) Olyan tárgyak, amelyeket a tudomány illetve az a helyi közösség, amely számára az illető tárgy a legteljesebb jelentőséggel bír, egyedülálló kvalitásúnak, és ez által értéken felülinek tekint,

- b) olyan tárgyak, amelyek bár önmagukban nem rendkívüliek, ugyanakkor kulturális és természeti környezetükből fakadó értékkel bírnak.
4. A tárgy (kulturális és tudományos) jelentősége teljes körű dokumentáltságától függ. Alapelvnek tekintendő, hogy egy gyűjtemény nem gyarapítható olyan tárgyakkal, amelyek nem rendelkeznek az összes dokumentummal, kivéve bizonyos, elsősorban a 3. paragrafusbeli skála (a) pontjában leírt végéhez közel eső tárgyakat, amelyek esetében a vonatkozó lényeges dokumentumok a szerzeményezést követően végzett szisztematikus kutatás eredményeként is beszerezhetők.
 5. A terepen folytatott tudományos kutatásokból származó tárgyak a legalkalmasabbak a gyűjtemények közvetlen módon történő gyarapítására. A kutatásra belföldön, vagy külföldön is sor kerülhet. Az utóbbi esetben a kutatás a fogadó országgal kötött megállapodás értelmében vagy azzal együttműködésben, és csakis az ott hatályos jogszabályok figyelembevételével történhet.
 6. Közvetlen gyűjteménygyarapításra a kiválasztott tárgyat őrző országnak a nemzeti kulturális örökség megőrzéséért felelős múzeumával vagy intézményével történő együttműködés keretében is van lehetőség. Ezek az elvek hatékonyan alkalmazhatók mutatis mutandis, vagyis a szükséges változtatásokkal a 3. paragrafusbeli skála (a) pontjában leírt végéhez közel eső tárgyakra is.
 7. A közvetlen úton beszerzett tárgyakat lehetséges a legteljesebb módon dokumentálni. Ez azonban nem minden esetben mondható el a közvetve beszerzett tárgyakról. Az 5. és 6. paragrafusokban leírtak szerint beszerzett tárgyak mindig megfelelnek az etikai előírásoknak, ugyanakkor ez nem feltétlenül van így a közvetett beszerzések esetében.
 8. A közvetett gyűjteménygyarapításról, mint például az ajándékozás vagy örökülhagyás, akkor beszélhetünk, ha az egy vagy több köz

vetítőn keresztül valósul meg. Amennyiben egy múzeum szükségesnek tartja, hogy közvetett úton gyarapítsa gyűjteményét, akkor minden esetben azon ország jogszabályainak és érdekeinek a figyelembe vételével kell eljárnia, amelyből a tárgyat beszerezte, illetve amelyikből az származik, ha a beszerzési ország csak kereskedelmi közvetítő országgént szolgált.

9. A nemzeti örökség megőrzését alapfeladatként ellátó múzeumok szakembereire hármas feladat hárul:
 - a) az ország kulturális és természeti örökségét teljességében bemutató átfogó gyűjtemény beszerzése és megőrzése az illető ország számára;
 - b) az adott örökséghez tartozó tárgyak nemzetközi mozgásának figyelemmel kísérése;
 - c) más külföldi múzeumokkal és tudományos intézményekkel való együttműködés az ország kultúrájának méltó nemzetközi bemutatása érdekében.
10. Ahhoz, hogy egy múzeum megfelelő módon láthassa el oktatási és a nemzetközi együttműködésekben fakadó szerepét, szakembereinek a legmagasabb etikai követelmények tiszteletben tartásával kell eljárniuk nemcsak a rendkívül fontosnak tekinthető gyűjteménygyarapítás során, hanem szakmai tevékenységük más területén is.

Javaslatok az Ajánlások alkalmazásához

11. A múzeumok tegyék közzé programjaikat. Így előmozdíthatják a múzeumközi cserét és a külső támogatásokat.
12. A múzeumok ne korlátozzák szerzeményezéseiket a kiállításokhoz szükséges tárgyra, hanem biztosítsanak elegendő tárgyat a tudományos kutatás, a megőrzés, a helyi múzeumokkal való csere vagy ezek ellátása és nemzetközi csere céljaira is. Ugyanakkor sohase gyűjtsenek tárgyakat kizárólag kereskedelmi értékük miatt.

13. A csere céljára szolgáló tárgyak képviseljenek kellő színvonalat, hogy más múzeumoktól hasonló minőségű tárgyakat kaphassanak cserébe. A csere ne csak tárgyat tárgyért, hanem tárgyat szolgáltatásért és felszerelési tárgyakért alapon is működjön.
14. Egy tudományos kutatóút eredményeként született dokumentációt egy előre megállapított idő lejártát követően, mely alatt a tudományos jogok kizárólagosan a kutatót illetik, az expedíció helyszínénél szolgáló ország rendelkezésére kell bocsátani. Ugyanazt a dokumentációt, ugyanazon feltételek mellett a kutatóutat szervező ország múzeuma részére is hozzáférhetővé kell tenni.
15. A helyszínen végzett kutatások eredményeinek megosztására vonatkozó jogszabályi előírások, az UNESCO ajánlások és egyezmények messzemenő figyelembevételével minden erőfeszítést meg kell tenni az egyes tárgycsoportok ökológiai összetartozásának a tiszteletben tartására. Külföldi múzeumoknak vagy kutatóintézeteknek tanulmányozás céljából kölcsön adott tárgyakat és gyűjteményeket a lehető legrövidebb időn belül vissza kell juttatni a tulajdonos intézménynek.
16. Egy múzeum, amennyiben kétsége merül fel egy általa korábban megszerzett műtárgy jogszerűségével kapcsolatban a jogszabályi előírások, az UNESCO ajánlások és egyezmények messzemenő figyelembevételével, forduljon a származási ország múzeumához vagy más szakmai testületéhez, hogy esetenként vizsgálják meg, melyek azok a megteendő lépések, amelyek leginkább szolgálják mindkét fél érdekeit.
17. Amennyiben egy múzeum részére olyan tárgyakat ajánlanak fel, amelyek jogszerűségével kapcsolatban kétsége merül fel, forduljon a származási ország illetékes hatóságaihoz annak érdekében, hogy elősegítse az illető ország nemzeti örökségének megőrzését.
18. Ajándékok és hagyatékok csak azzal a feltétellel fogadhatók el, ha a múzeum vezetése felhatalmazást kap arra, amennyiben egy

ICOM, UNESCO

tárgyról kiderül, hogy egy másik országból jogellenesen szállították ki, a fentiekben foglaltak szerint járjon el.

19. Azoknak az országoknak a múzeumai, amelyek politikai és gazdasági körülményeik folytán olyan országok kulturális javainak jelentős részét birtokolják, amelyek nem tudták megfelelő módon megvédeni saját kulturális örökségüket, hívják fel saját hatóságaik és gyűjtők figyelmét arra, hogy erkölcsi kötelességük támogatni az utóbbi országok múzeumainak fejlesztést.
20. Azon országok múzeumai, amelyek elfogadják, hogy ezen dokumentum 1-től 19-ig terjedő paragrafusában foglalt etikai szabályok és gyakorlati javaslatok értelmében járnak el, vállalják, hogy minden szakmai tevékenységük során, a hatályos jogszabályokkal összeegyeztethető módon egymást kedvezményes bánásmódban részesítik.

A fenti etikai szabályokat az ICOM (Múzeumok Nemzetközi Tanácsa) még működése kezdetén dolgozta ki és hirdette meg (1970), de az eltelt időszakban – hogy a korszerű viszonyokhoz mindenkor igazodjon – három ízben is (legutóbb 2004-ben) felülvizsgálta.

KÉPEK JEGYZÉKE

1. oldal – Csontváry Koszta Tivadar: Traui tájkép naplemente idején, 1899 (34,5x66,5, vászon, olaj, VÉDETT, műtárgy-nyilvántartási azonosító: 307509)
2. oldal – Speed, John: Magyarország térképei. London, 1627–1667 (8 darab, 392x810 mm, papír, színezett rézmetszet, VÉDETT, gyűjtemény-nyilvántartási azonosító: 300093)
3. oldal – Bokály, Torda, 1839 (23 cm, cserép, ólomházas, VÉDETT, műtárgy-nyilvántartási azonosító: 52662)
4. oldal – Meytens, Martin van, ifj.: Mária Terézia Habsburg főhercegnő portréja, 1736–1738 (92,5x73,5, vászon, olaj, VÉDETT, műtárgy-nyilvántartási azonosító: 81836)
6. oldal – Kályha, 18. század második fel (Pécel, Ráday-kastély, 230 cm, fajansz, mázas, VÉDETT, műtárgy-nyilvántartási azonosító: 65428)
- 8–9. oldal – Gilétfi (Zsámboki) Miklós nádor privilégiuma Váralya-i Poukus fia Leukus számára. (Kelt: 1342. december 16., 28,5x65,5, pergamen, kézírás, VÉDETT, műtárgy-nyilvántartási azonosító: 314350)
- 10–11. oldal – Ismeretlen firenzei festő, 1360–1380 között: Szent Sebestyén és Szent Domonkos (58x91 cm, fa, tempera, VÉDETT, műtárgy-nyilvántartási azonosító: 309340)
13. oldal – Római sírfelirat, valószínűleg egy sírépítmény feliratos homlokzati táblája (Brigetio(?)/Komárom-Esztergom megye/, Kr.u. 3. század első fele, mészkő, faragott, vésett, 180x120x32 cm, RÉGÉSZETI LELET, LOPOTT, műtárgy-nyilvántartási azonosító: 310063)
15. oldal – NOHAB (Nydqvist&Holm AB) (Trollhättan): M61-020 pályaszámú villamos mozdony, 1964 (VÉDETT, műtárgy-nyilvántartási azonosító: 310086)
16. oldal – Ismeretlen lombardiai festő, 16. század vége: Keresztvivő Krisztus két pribékkel (78,5x71,3 cm, vászon, olaj, VÉDETT, műtárgy-nyilvántartási azonosító: 50114)
20. oldal – Streckfuss, Florentin: Harang, 1702 (bronz, öntött, VÉDETT, műtárgy-nyilvántartási azonosító: 312918)
21. oldal – Az Apostolok vendéglő berendezése (Budapest, Kígyó u. 4–6, VÉDETT, gyűjtemény-nyilvántartási azonosító: 106)
22. oldal – Horemans, Jan Josef id.: Mikulás ünnepség, 18. század első fele (65,5x83 cm, vászon, olaj, VÉDETT, műtárgy-nyilvántartási azonosító: 66075)
23. oldal – Televíziós bábgyűjtemény, 20. század második fele (VÉDETT, gyűjtemény-nyilvántartási azonosító: 650)
- 24–25. oldal – Warou, Daniel: Emlékérem a szécsényi országgyűlésre (Körmöcbányai pénzverde, 1705, arany, vert, átmérő: 44 mm, súly: 62,65 g, KÖZGYŰJTEMÉNYI, LOPOTT, műtárgy-nyilvántartási azonosító: 85425)
44. oldal – Krieger, Antoine: Neorokokó szalongarnitúra, 6 db (Párizs, 1840 körül, fa, faragott, aranyozott, VÉDETT, gyűjtemény-nyilvántartási azonosító: 300094)

FORSTER
KÖZPONT
